

kırkbudak

Prof. Dr. Ali Yaman tarafından yazıldı.

kırkbudak

anadolu halk inançları araştırmaları

üç aylık, süreli, genel dergi

issn: 1305-371X yıl: I sayı: 1

kırkbudak, hakemli bir dergidir.

Kalan Kültür, Basım, Yayın, Dağıtım, Müzik, Üretim, Pazarlama A.Ş. adına

Sahibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü: Mesut Özcan

Genel Yayın Yönetmenleri: Kamil Fırat - Ahmet Kerim Gültekin

Halkla İlişkiler Sorumlusu: Murat Cem Demir

Kültür Sanat Sorumlusu: İlhan Cem Erseven

Teknik Hazırlık: Melahat Doğançay

Danışma Kurulu:

Prof. Dr. Bahattin Akşit, Doç. Dr. M. Muhtar Kutlu, Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak,

Prof. Dr. Elizabet Özdalga, Doç. Dr. Helga Tılıç

Yayın Kurulu:

Feza Aslan, İbrahim Bahadır, Murat Cem Demir, Tuğba Tanyeri Erdemir,

Aykan Erdemir, Serkan Erdoğan, İlhan Cem Erseven, Kamil Fırat, Mümtaz Fırat,

Erdal Gezik, Ahmet Kerim Gültekin, Mesut Özcan, Abdurrahim Özmen,

Mustafa Şen, Besim Can Zırh

Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi:

Mithatpaşa Cad. Aydın İşhanı, 34/F, 8. Kat,

No: 50 Kızılay/Ankara, Tel - Faks: (0.312) 434 08 47

e-mail: kirkbudak@mynet.com

Avrupa Satış Bedeli: 5 Euro, Yıllık Abone Bedeli: 30 Euro

Amerika Satış Bedeli: 7 \$, Yıllık Abone Bedeli: 40 \$

İngiltere Satış Bedeli: 4 Sterlin, Yıllık Abone Bedeli: 25 Sterlin

Yurtiçi Satış Bedeli: 5 YTL, Yıllık Abone Bedeli: 25 YTL

Yurtiçi Abone bedelinin YTL olarak Mesut Özcan Adına

1001497 numaralı posta çeki hesabına,

Yurtdışı Abonelik bedelinin ise; Mesut Özcan adına Halkbankası Yenişehir Şubesi'nin 118452 nolu Euro hesabına yatırılması gerekmektedir.

İçindekiler

□

Sunuş 3

Hamit Bozarslan

Araştırmanın Mitosları ya da

Aleviliğin Tarihsel ve Sosyal Bir Olgu Olarak

Değerlendirilmesinin Zorunluluğu Üzerine 5

Nilgün Dalkesen

15 ve 16. Yüzyıllarda Safevi Propagandalarının

Anadolu'nun Dini ve Kültürel Hayatındaki Etkileri;

Alevi-Kızılbaş Kimliğinin Oluşumu 20

Kamil Fırat

Ankara'da Bir Alan Araştırması:

Aleviliğin ve Dinsel Kimliğin

Alevilerce Algılanması 50

Ali Yaman

Rus Araştırmacı V. A. Gordlevski'nin

Alevilik-Bektaşilik Araştırmalarına İlişkin

Düşünceler 70

Ahmet Kerim Gültekin

Beyşehir Gölü Havzasından Tunceli Dağlarına

İnsan Toplumsallığının İzdüşümü Olarak

Söylenceler Üzerine Bir Deneme 75

Aykan Erdemir - Tuğba Tanyeri Erdemir

Pinhan Tarih: Alevilik, Antropoloji ve Arkeoloji 89

abstract 95

SUNUŞ

Türkiye’de 80’li yıllarla birlikte kamusal alandaki tartışmaların eksenini etnik ve dinsel kimliği merkeze alan sosyal, siyasal ve kültürel hareketlerin oluşturduğu genellikle tekrarlanan sosyolojik bir olaydır. Bu tarihsel ve sosyal bağlamda, özellikle son yıllarda Alevilik de bir inanç biçimi olarak kamusal alanın en önemli tartışma maddelerinden birisini oluşturmaktadır. Alevilik, özellikle 1990’larda Alevi kesimine mensup çeşitli kesimlerden gelen ve farklı eğilimleri temsil eden değişik meslek ve formasyonlara sahip aydınlar tarafından Türkiye içinde ve dışında yayınlanan birtakım dergi ve kitaplarla, kurulan Alevi ve Bektaşî kültür kurumlarıyla kamusal alanda canlı bir görünüm kazanmıştır. Bunun yanında, Aleviliğin kamusal alanda ciddi bir görünürlük kazanmaya başlamasıyla birlikte, Alevilik, Türkiye’de ve hatta Türkiye dışında çeşitli kesimleri temsil eden kalemler tarafından ilgi duyulan ve hakkında araştırmalar yapılan bir alana da işaret etmektedir. Aleviliği merkeze alan bu genel ilgiyi üç eksen üzerinde toplamak mümkün görünmektedir. Aleviliği çeşitli yönleriyle konu edinen bu ilginin eksenlerinden birincisini Alevi aydın ve kanaat önderlerinin modern tarihsel ve sosyal bağlamda Aleviliği yeniden okuma faaliyetleri oluşturmaktadır. Buna karşılık bu ilginin eksenlerinden ikincisini ise Sünni kesim içinde değerlendirebileceğimiz çeşitli figürler oluşturmaktadır. Son olarak Aleviliği konu edinen yerli ve yabancı akademisyenlerin çalışmalarına işaret eden üçüncü bir eksenden bahsetmek gerekmektedir. Görünen odur ki son yıllarda Alevilik, kamusal alanın önemli gündem maddelerinden birisi olması nedeniyle akademik bir ilginin konusu olmaya başlamıştır ve bu ilginin devam ettiğini gösteren işaretler varlığını korumaktadır.

Aleviliğe ilişkin yukarıda özetlenen yoğun ilginin varlığına karşın, Alevilik çeşitli yanlarıyla ciddi

bir akademik ilginin konusu olmaya muhtaç görünmektedir. Zira görünen odur ki, Aleviliği merkeze alan bu teorik faaliyetlerin çok önemli bir kısmı, bir inanç biçimi olarak Aleviliği ve onun ima ettiği tarihsel, sosyal, kültürel ve metafizik boyutları açıklamak/anlamak ve onu daha belirgin bir anlam düzeneğine çıkarmaktan daha çok, iyice işin içinden çıkılmaz bir mecraya doğru götürmektedir. Aleviliğe ilişkin yayılan bilgiler, “hijyenik” olmaktan çok bir dezenformasyona işaret etmektedir. Aleviliği konu edinen çalışmalara niteliğini veren şey daha çok aktüel beklentiler ve siyasal pozisyonlar olmaktadır. Hiç şüphesiz ki bu iddia, Aleviliğe ilişkin tüm çalışmaları içermemektedir; fakat varolan çalışmaların hacimi düşünüldüğünde, genel eğilimin temel bir özelliğini yansıtmaktadır.

İşte bu bağlamda, bir inanç biçimi olarak Aleviliği, onun dinsel ve sosyal kurumlarını, dinsel zihniyetini, tarihsel evrimini, tarihsel bir perspektife oturtarak modern, tarihsel ve sosyal şartlar dahilinde anlama/yorumlama çabasına duyulan ihtiyaç sabit görünmektedir. Diğer bir deyişle, Aleviliği anlama ve yorumlama faaliyeti, iki eksene oturacaktır: Tarih ve güncel.

Kırkbudak, şimdiye kadar yeterli ölçüde ilgiye mazhar olamamış Anadolu halk inançlarını, akademik olarak anlama ve onu sunma platformu olmayı hedeflemektedir. Bu eksene oturan teorik bir yayına duyulan ihtiyaç, Kırkbudak’ın varolma zeminine işaret etmektedir. Bunun yanında Alevilik, Kırkbudak’ın temel ilgilerinden birisine işaret etmesine karşın, Anadolu’daki diğer halk inançları da Kırkbudak’ın ilgi alanlarına işaret etmektedir. Bu bağlamda, Alevilik dışındaki halk inançlarını konu edinen çalışmalar da Kırkbudak’ta kendisine yer bulacaktır.

Kırkbudak’ın Alevilik ve diğer halk inançlarına ilişkin bilgi üretme niteliğinin yanısıra, hedef olarak edindiği diğer bir husus da Aleviliği ya da diğer Anadolu halk inançlarına ilgi duyan genç araştırmacıları, ampirik çalışmalara teşvik etmek ve bu çalışmalara sayfalarını açmakla ilgilidir. Bu anlamda Kırkbudak, Anadolu halk inançlarına ilişkin akademik bilgi üretme ve onu paylaşma platformu olmayı hedeflemektedir.

Kırkbudak, Aleviliği ya da diğer halk inançlarını merkeze alan süreli yayınların rakibi olarak kendisini konumlandırmamaktadır. Tersine, bu inanç kümelerini merkeze alan, hangi görüş üzerinden yayın yapıyor olurlarsa olsunlar, bu süreli yayınlar, Kırkbudak için hitap ettikleri kitlelerin zihniyet kodlarını anlamak için iyi birer yardımcıdırlar.

Kırkbudak, üç ayda bir, süreli yayın olarak çıkmayı hedeflemektedir. Kırkbudak, belli dosya konuları üzerinden çıkacaktır. İkinci sayının dosya konusu “ **Aleviler ve Avrupa Birliği**” olarak belirlenmiştir. Bu konuda yazı yazmak isteyen araştırmacıların, yazılarını en geç

1 Mart 2005

tarihinde elimizde olacak şekilde göndermeleri gerekmektedir. Üçüncü sayının konusu

“İlahiyatçıların Aleviliği Kurma ve Okuma Biçimleri”

olarak belirlenmiştir. Bu dosya konusu için yazı göndermek isteyen araştırmacıların, en geç

1 Haziran 2005

tarihinde olacak şekilde yazılarını göndermeleri gerekmektedir. Bir sonraki, yani 4. sayının dosya konusu ise,

“Milliyetçilik Bağlamında Alevilik”

tir. Bu dosya konusu için yazıların, en geç

1 Eylül 2005

tarihinde elimizde olacak şekilde gönderilmesi gerekmektedir.

Yazıların, word dosyası biçiminde, beş bin kelimeyi geçmeyecek şekilde ve akademik bir makalede uyulması gereken kurallara göre yazılması gerekmektedir. Aksi taktirde yazılar değerlendirilmeye alınmayacaktır. Yazı göndermek isteyen araştırmacılar, yazılarını kirkbudak@mynet.com e-mail adresine gönderebilirler.
Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle...

ABSTRACT

The Mythes of Research or on The Necessity Of Evaluating Alevi as a Historical and Social Phenomena

Hamit Bozarslan

That essay unravels three mythes of research on the Alevi in Turkey. The first of these is what it calls the 'long-term history' myth that invented Alevism as an eternal social category featuring a constant opposition to the state. The second one is the myth of the 'Kemalist discontinuity'. This is the myth of Alevism as a natural ally of the Kemalist republic. The third myth is that of the democratic culture of Alevis, as if there is an unshakeable link between Alevism and democracy. Finally author, underlines the necessity of a sociological revaluation of Alevism.

The Effects of Safavid Propaganda on the Religious and Cultural Life of Anatolia in the 15th and 16th Centuries: The Construction of Alevi- Kızılbaş Identity

Nilgün Dalkesen

This article focuses on the Safavid propaganda and policies towards the Turcoman tribes in the Ottoman Empire during the 15th and 16th centuries. The author argues that these new policies and propaganda led to the emergence of Alevi-Kızılbaş identity among the Turcoman tribes. This new orientation manifests itself as a social, cultural, political, religious, and rebellious identity that is also important in understanding the contemporary Alevi movement.

Urban Alevilik: Self-Perceptions of two neighborhoods in Ankara

Kamil Fırat

Based on field research carried out in two neighborhoods of Ankara, the primary aim of this study is to explore the content of Alevilik and religious identity as perceived by the Alevis which is compared with traditional Alevilik and its features as perceived by the Alevis in urban setting. Additionally, this study examines the basic factors that are behind the differences in perceptions of the Alevis and whether there are some significant differences in the perception of Alevis regarding these subjects. In this context, a field research consisting of 208 questionnaires and six in-depth interviews with the Alevis were carried out in order to examine the basic questions of this study in Ankara. Furthermore, I divided the respondents into four groups, according to whether they are members of any Alevi association or not and the place of residence which based on different class positions, so that I could make a comparison between these groups. Besides age, educational level, and ethnic origin of the respondents, I examine whether or not membership in Alevi associations significantly affects the contents of Alevilik and religious identity as perceived by the Alevis.

Reflections on Russian Scholar V. A. Gordlevski's Studies on Alevism and Bektashism *Ali Yaman*

This article presents a summary of the prominent Russian scholar Gordlevski's studies on Alevism and Bektashism. The author also outlines the major problems present in Gordlevski's works and lists the historical, political, and social factors leading to such mistakes.

From The Lake Of Beyşehir to The Mountains of Tunceli; A Priori Study About Legends Ahmet Kerim Gültekin

This study focuses on similar legends which are being lived in different societies that also have many different cultural identities. Over this subject, the aim of this study is try to give a meaning to the legends which have common functional characteristics in daily social life.

Secret History: Alevism, Anthropology, and Archaeology
Aykan Erdemir and Tuğna Tanyeri Erdemir

In this review essay, the authors present a critical analysis of Erdoğan Çınar's work, *The Secret History of Alevism: Ant Marks on Iron* (2004). Çınar's theory on the development of Alevism as presented in his book fails to be supported by the current anthropological, archaeological, linguistic, and historical data. The authors, however, rather than focusing on the factuality and validity of Çınar's claims, point to the moralizing message that emerges from his work. Fantasies of secret histories are a reflection of the turmoil and traumas experienced by Alevi individuals and groups in contemporary Turkey. Unfortunately, these escapist discourses end up reproducing essentialist, reductionist, and ethnocentric values.